

zitu ličnost u zvučnom svijetu tambure. Obje skladbe: elegiju i scherzo — svrstao je skladatelj pod zajednički naslov »DIPTIH O KOLARIĆU« opus 230.

»KONCERT U A-MOLU« za brač solo i tamburaški orkestar opus 259 (1961. g.) izveden na I Festivalu tamburaške glazbe Jugoslavije u Osijeku 24. IV 1961. god. prvo je djelo te vrste u cijeloj tamburaškoj literaturi . . .

Ako navedenom pribrojimo balet »JURJAŠI« opus 210 (1953. g.) prema jednom narodnom običaju iz Turropolja, čija je praižvedba bila u Berlinu 1960. godine, 6 koncertnih uvertira, 10 elegija, 7 rapsodija i 3 idile — dobit ćemo tek pravu sliku o opsežnom skladatelj-

ZUSAMMENFASSUNG

Josip Andrić, der kroatische Dichter, geboren am 14 März in Bačka, entwickelte eine umfangreiche Tätigkeit auf dem Gebiete der Musik. Die meisten seiner Werke sind für Tambourinchenorchester komponiert (180). Mit Erfolg befasste er sich auch mit musikologischer Arbeit.

skom stvaralaštvu dr Josipa Andrića čiji opus dostiže preko 700 kompozicija . . .

Posvećujući ove retke dr Josipu Andriću i njegovom glazbenom radu želio sam posebno istaći njegovo stvaralaštvo u narodnom smjeru. Baš po tom njegovom radu možemo ga ubrojiti ne samo među najplodnije nego i najznačajnije naše skladatelje uopće. A što je tim svojim skladbama učinio krajevima svoga rođenja, djetinjstva i mladosti — Bačkoj, Srijemu i Slavoniji — to će možda tek budućnost znati pravo ocijeniti.

SUMMARY

The author in this study brings to us Musical works of the Croat writer Josip Andrić, born in Backa 14th March 1894. Most of his compositions were made for the »Tamburitza« (Croat type Mandolin) Orchestra, in all 180. He was also successful as a musicology explorer.

VLADIMIR FAJDETIĆ

Dr Franjo Kresnik - liječnik i graditelj gudačkih glazbala

Motto:

»Viva fui in silvis, sum dur occisa securi;
Dum vixi, tacui, mortua dulce cano.«
»U šumi bijah živa, oštra me sjekira obori;
Dok življah šutjeh, mrtva slatko pjevam.«
(Latinski distih upisan na jednoj staroj violi iz XVI stoljeća.)

Spominjući ove stihove povezujemo navedene misli uz zvukove gudačkih glazbala i divimo se jednostavnoj ljepoti i istinitosti sažetoj u violini, kao glavnom glazbalu koje postaje simbol jednog umijeća. Taj simbol, odnosno to glazbalo potaklo je cijeli niz učenjaka i umjetnika da tragaju za zagonetkom violine te nastoje prodrijeti u onu neobičnu moć, u one čudne zakone po kojima se mrtva građa oživljuje i postaje umjetnost.

Jedan od takvih ljudi bio je i Franjo Kresnik, riječki liječnik i graditelj violina. Iako je on kao liječnik bio poznat i cijenjen, ipak mu je ovo drugo zanimanje pronijelo slavu po Evropi i u Americi, a u domaćim i stranim novinama i stručnim publikacijama često je spominjano i njegove ime u vezi s umijećem građenja gudačkih instrumenata i znanstvenim radom na tom području. Doduše, on je uza sve to ostao kod nas u široj javnosti manje zapažen i tek u novije vrijeme počinje sve veće zanimanje za njega i njegov rad, osobito nakon izdavanja njegova životnog djela: »Starotalijansko umijeće građenja gudačkih instrumenata«, u izdanju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, 1952. Za opće informacije, namijenjene više onima koji nisu poznavali Kresnika, nego onima koji su ga poznavali, treba istaknuti nekoliko činjenica.

Franjo Kresnik rodio se u Beču 1869, ali je već 1870. došao s roditeljima u Rijeku, gdje se obitelj trajno nastanila i tu je Kresnik odrastao. Otac mu je inače iz Pregrade u Hrvatskoj i u Rijeci je bio ravnatelj hrvatske gimnazije u kojoj je i Franjo Kresnik bio đak. Nakon svršene gimnazije Kresnik je odlučio da se posveti studiju violine na bečkom konzervatoriju, ali nije ostvario tu zamisao jer se po želji roditelja upisao na medicinu koju je završio u Innsbrucku. Tu je radio neko vrijeme na pedijatrijskoj klinici i po sugestiji svojih profesora trebao se posvetiti kliničkoj karijeri. Međutim, on se po želji roditelja vraća u Rijeku 1900, i tu se nastanio kao praktički liječnik. Uz njegovo zvanje važno je istaknuti i njegovo sudjelovanje u hrvatskom javnom životu, što govori u prilog njegovu nacionalnom opredjeljenju, koje nije nikada zatajio makar je zbog naučnog rada i djelovanja u inozemstvu uglavnom pisao njemački i talijanski. Bio je čak i gradski vijećnik, a aktivno je sudjelovao i u nacionalnom društvu »Akademija« u kojem je pored mnogih uglednih ličnosti javnog života sudjelovao i Frano Supilo, kako to dokumentira jedna fotografija iz 1910. Dr Kresnik uspješno je vršio svoje liječničko zvanje stekavši glas odličnog dijagnostičara, no uza sve to, davne sklonosti nukale su ga da dio svog života posveti umijeću u kojem će se kasnije staviti u red velikih ali rijetkih poznavalaca građenja gudačkih instrumenata, osobito violina, a u suvremenoj literaturi sve više i više susretat će se njegovom ime.

Franjo Kresnik posvećuje se violini u dva smjera: Kao violinist-amater postigao je zamjerne rezultate, ali se istovremeno budi u njemu želja da

odgonetne uzroke i pronikne u tajne zvuka starih majstora iz Italije. Tako se sve više posvećuje znanstvenom radu, te u tom smislu i za tu svrhu osniva majstorsku radionicu u kojoj počinje njegov istraživački rad. Kroz dvadeset godina, on je svake godine proveo nekoliko mjeseci u Cremoni i proučavajući remek-djela starih talijanskih majstora, posebno cremonskih, upoznaje nekoliko stotina tih starih violina. To mu je bogat izvor iz koga crpi znanje o načelima konstrukcije cremonske škole, stiče veliko iskustvo i toliko ulazi u duh starih djela da su ga nazvali »čovjek koji čita violine«. Pri tome mu je svakako pomogla njegova sposobnost dijagnostičara koja je na neki način primijenjena i za ovu svrhu. Ljepota tzv. talijanskog tona violine za njega je najviši domet i stupanj koji još do danas nije premašen, a moglo bi se reći da je skoro nedokučiv.

Na međunarodnoj izložbi održanoj 1926. u Rijeci, Kresnik izlaže svoje prve violine i među brojnim stranim konkurentima dobiva najveći broj bodova i Grand-prix s diplomom. Na izložbi u Cremoni 1937., postao je stručni tumač starog umijeća i on je jedini imao ključeve zbirke i pravo da može sve fotografirati i uzimati u ruke u svrhu proučavanja. U Berlinu 1938. nastupa Kresnik opet kao stručni tumač i graditelj na izložbi starih djela te dobiva dvije nagrade, od četiri predviđene, i diplomu. Tu su on i njegov učenik Carlo Schiavi napravili originalnim Stradivarijevim alatom jednu violinu koja je odlično ocijenjena od posebnog odbora stručnjaka i virtuoza.

Dr Franjo Kresnik izradio je oko 52 violine, 2 viole i 2 violončela. U početku svoga rada kopira Stradivarija, kasnije Guarnerija, dok od 1933. izrađuje svoj tip u kome se oslanja na Guarnerija. O njegovim violinama može se općenito reći da su solidne konstrukcije s velikom snagom tona koji je ugodan i plemenit, mekan i nosiv a uz to izjednačen na sve četiri žice. Isključivši nekoliko njegovih radova eksperimentalnog značenja, neke njegove violine, (od kojih je nekoliko bilo u posjedu nekih svjetskih umjetnika) dosegle su kvalitetom svoga tona stare talijanske instrumente. To su priznali mnogi uvaženi domaći i strani umjetnici, koji su na njima koncertirali i to među ostalim: Vaclav Huml, Zlatko Baloković, Miroslav Šlik, Jaroslav Kocijan, Adolf Busch, Jan Kubelik, Vaša Prihoda i dr. U svakom slučaju mjerodavna imena.

Predaleko bi nas odvelo da u ovom kratkom prikazu ulazimo u mnoge stručne pojedinosti Kresnikova rada, budući da je njegovo shvaćanje o

tome postavljeno u njegovoj glavnoj studiji: »Starotalijensko umijeće građenja gudačkih instrumenata« zatim u »Disertaciji o starotalijanskom laku za violine«, u tiskanim »Vijestima iz umjetničke radionice«, te u neobjavljenim rukopisima, prijevodima i bilješkama koje stoje na uvid. Budući da ta djela ulaze u stručno područje, dovoljno je samo istaknuti misao koja je na neki način sinteza mnogih misli, a to je ocjena koju je dao poznati njemački stručnjak Hans Barth, rekavši između ostalog: . . . »Držim da je Kresnik bio jedan od najboljih graditelja novoga doba. Još nikad u svom 15-godišnjem radu na polju gradnje violina nisam imao prilike vidjeti radove kao što su oni dra Kresnika koji je tako duboko i iscrpno ušao u materiju, a koji je istovremeno stvorio tako majstorska djela. Uvijek ću smatrati svojom najplemenitijom zadaćom da pokojnog dra Kresnika populariziram i u Njemačkoj . . . i tako pridonesem slavi koja mu kao genialnom majstoru i pripada.« (Iz pisma prof. Matejčić, kustosu muzeja u Rijeci.) Slična misao ovoj, kojom je ujedno sintetizirano Kresnikovo mišljenje, jest misao našeg akademika dra Aleksandra Ugrenovića u predgovoru Kresnikove knjige, i glasi: »Zadivljuje činjenica, da je Kresnik jednako znalčki, upravo majstorski, poznavao i praktičnu i teorijsku stranu umijeća građenja gudačkih instrumenata. To znači, njegovo ulaženje u tu vrlo složenu materiju bilo je neobično temeljito i potpuno. On je uistinu ostavio trajan spomenik i jednog i drugog rada.«

Dr Kresnik i danas živi u sjećanjima svojih znanaca, prijatelja i svojih pacijenata među kojima se još uvijek prepričavaju zapamćenja i anegdote. To će trajati dok stare generacije, njegovi suvremenici, ne ustupe mjesto mladima koji će ga upoznati iz knjiga, odnosno objelodanjenih dokumenata, ispuštajući iz vida ovu neposredniju sliku dra Kresnika, usmeno sačuvanu. Premda ovo prvo, intimno, vrijedi kao dopuna cjelovitoj predodžbi njegove ličnosti, ovo drugo, iznijeto u dokumentima, ima znanstvenu vrijednost i pripada povijesti kao trajna vrijednost. Tu je sadržano sve što je Kresniku bila osnova rada. Ono što je on rekao o starotalijanskim instrumentima možemo prenijeti na njega i na njegovo djelo i završiti njegovim riječima: »Konačno, živi dokazi su tu, remek-djela stoje pred nama kao otvorene knjige. Onima, koji razumiju njihove riječi i koji znaju čitati iz njih, ona kazuju mnogo; za one, koji to ne znaju, ona su nijema.«

ZUSAMMENFASSUNG

Anlässlich der Hundertjahrfeier berichtet der Autor im kurzen über das Leben und Werk von Franjo Kresnik Arzt und Violinbauer. Kresnik, geboren am 16. Dezember 1869 absolvierte Medizin, der er sich praktisch während seines ganzen Lebens widmete. Aber zusätzlich befasste er sich auch

mit der Violinbaurforschung, besonders mit dem Werk der alten italienischen Meister. Als Ergebnis seiner Erforschungen erfolgte »Die alte italienische Violinbaukunst«, ein interessantes Buch, herausgegeben in Zagreb im Jahre 1952.

Kresnik öffnete zum Violinbau in Rijeka, wo 52 Violinen grossen einen Werkstätte künstlerischen Werts gebaut wurden.